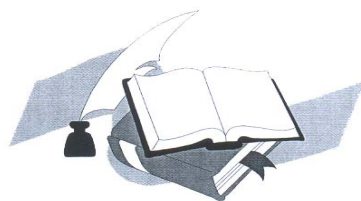

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ

**ĐÁNH GIÁ TÁC ĐỘNG CỦA CHƯƠNG TRÌNH 135 TỚI SỰ PHÁT
TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI CỦA ĐỒNG BẢO THÁI XÃ THANH
HOÀ, HUYỆN NHƯ XUÂN, TỈNH THANH HOÁ**

MÃ SỐ : 608

NGUYỄN THỊ THANH
HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: PGS.TS LÊ NGỌC THẮNG

Hà Nội: 2008

MỤC LỤC

LỜI CẢM ƠN	4
PHẦN MỞ ĐẦU	5
1. Tính cấp thiết của đề tài:	5
2. Khái quát lịch sử nghiên cứu vấn đề	6
3. Mục đích, ý nghĩa của việc thực hiện đề tài	8
4. Phạm vi, đối tượng nghiên cứu của đề tài.....	9
5. Nguồn tư liệu thực hiện đề tài.....	10
6. Phương pháp thực hiện đề tài.....	10
7. Đóng góp khoa học của đề tài.....	10
8. Cấu trúc nội dung đề tài.	10
CHƯƠNG 1: KHÁI QUÁT VỀ CHƯƠNG TRÌNH 135 VÀ NGƯỜI THÁI Ở XÃ THANH HÒA, HUYỆN NHƯ XUÂN, TỈNH THANH HÓA.	12
1.1. Khái quát chương trình 135.	12
1.2. Người Thái ở xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa. ..	15
1.2.1. Khái quát môi trường tự nhiên- xã hội xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa.	15
1.1.2. Người Thái ở xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa.	19
CHƯƠNG 2: TÌNH HÌNH TRIỂN KHAI CHƯƠNG TRÌNH 135 Ở VÙNG ĐỒNG BÀO THÁI XÃ THANH HÒA, HUYỆN NHƯ XUÂN, TỈNH THANH HÓA.....	34
2.1. Thời gian triển khai Chương trình 135 tại xã Thanh Hòa:	34
2.2. Kế hoạch triển khai Chương trình 135 tại xã Thanh Hòa:.....	35
2.3. Nội dung triển khai Chương trình 135 tại xã Thanh Hòa:	37

2.4. Hiệu quả thực hiện Chương trình 135 tại xã Thanh Hòa:.....	38
2.4.1. Dự án xây dựng cơ sở hạ tầng:	39
2.4.2. Chính sách hỗ trợ dân tộc đặc biệt khó khăn:	44
2.4.3. Dự án phát triển nông lâm nghiệp gắn với chế biến, tiêu thụ sản phẩm:.....	45
2.4.4. Dự án đào tạo cán bộ xã, thôn bản:.....	47
2.4.5. Dự án quy hoạch xã và sắp xếp lại dân cư nơi cần thiết:.....	48
CHƯƠNG 3: TÁC ĐỘNG CỦA CHƯƠNG TRÌNH 135 TỚI PHÁT TRIỂN KINH TẾ - XÃ HỘI CỦA NGƯỜI THÁI Ở XÃ THANH HÒA, HUYỆN NHƯ XUÂN, TỈNH THANH HÓA.	52
3.1. Tác động của chương trình 135	52
3.1.1. Tác động đối với kinh tế:	52
3.1.2. Tác động đối với giáo dục:.....	57
3.1.3. Tác động đối với y tế	60
3.1.4. Tác động đối với văn hóa.....	63
3.1.5. Tác động đối với đào tạo cán bộ	66
3.2. Đánh giá chung về tác động của Chương trình 135 trên địa bàn.....	68
3.2.1. Thành tựu	68
3.2.2. Hạn chế.....	70
3.3. Nguyên nhân thực hiện chương trình 135 và bài học kinh nghiệm. 73	
3.3.1. Nguyên nhân chủ quan.....	73
3.3.2. Nguyên nhân khách quan.....	73
3.3.3. Một số bài học kinh nghiệm.....	74
3.4. Giải pháp và kiến nghị.	76
KẾT LUẬN.....	80
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	82
DANH SÁCH NGƯỜI CUNG CẤP TƯ LIỆU	83
PHỤ LỤC.....	84

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành bài khóa luận này, ngoài sự cố gắng và nỗ lực của bản thân, em đã nhận được sự quan tâm và giúp đỡ rất nhiều từ các thầy cô giáo. Đầu tiên em xin trân trọng cảm ơn khoa Văn hóa Dân tộc thiểu số - Trường Đại học Văn hóa Hà Nội đã tạo điều kiện cho em được thực hiện bài luận văn này. Đặc biệt em xin trân trọng bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến PGS- TS Lê Ngọc Thắng đã tận tình chỉ bảo và trực tiếp hướng dẫn em trong quá trình thực hiện và hoàn chỉnh đề tài.

Đồng thời, em xin gửi lời cảm ơn đến Sở Văn hóa Thông tin Thể thao và Du lịch tỉnh Thanh Hóa, Ban Dân tộc và miền núi tỉnh Thanh Hóa, phòng Văn hóa Thông tin huyện Như Xuân, UBND xã Thanh Hòa và đồng bào Thái tại xã đã nhiệt tình cung cấp những thông tin và tài liệu quý báu cho bài khóa luận.

Do chưa có nhiều thời gian và điều kiện để tìm hiểu vốn văn hóa và đi sâu tìm hiểu thực tế nên bài khóa luận không tránh khỏi những thiếu sót. Vì vậy em rất mong nhận được những ý kiến đóng góp của các thầy cô giáo và các bạn để bài khóa luận được đầy đủ và hoàn chỉnh hơn.

Em xin trân trọng cảm ơn!

Hà Nội, ngày 25 tháng 5 năm 2008.

Sinh viên

Nguyễn Thị Thanh

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài:

Việt Nam là một quốc gia đa dân tộc, có nền văn hóa độc đáo với sự thống nhất và hòa quyện của 54 dân tộc anh em cùng sinh sống trên dải đất hình chữ S. Chính vì điều đó mà bên cạnh những nét chung tạo nên sự thống nhất ấy mỗi dân tộc lại có những nét khác nhau về văn hóa, kinh tế, phong tục tập quán, lễ nghi, tôn giáo riêng mà không hề bị trộn lẫn với bất kì nền văn hóa nào.

Ngày nay, khi đất nước ta bước vào con đường hội nhập kinh tế quốc tế thì việc phát triển kinh tế vùng, phát huy nội lực đặc biệt việc gìn giữ nét văn hóa truyền thống tộc người càng được chú trọng hơn nữa. Nhằm thúc đẩy, khuyến khích, nâng cao kinh tế, xã hội cho các xã miền núi thì việc phân định vùng dân tộc và miền núi thành ba khu vực theo trình độ phát triển là một cột mốc quan trọng trong quá trình hoạch định chủ trương chính sách phát triển kinh tế xã hội cho vùng này. Bên cạnh các chủ trương, chính sách đã ban hành thì đòi hỏi phải có một chương trình phát triển kinh tế xã hội tổng hợp với những quyết sách đặc biệt ổn định và phát triển kinh tế xã hội cho các xã đặc biệt khó khăn, biên giới, vùng đồng bào dân tộc thiểu số. Do vậy, ngày 31/07/1998, Thủ tướng Chính phủ đã có quyết định 135/1998/Q Đ- TTg phê duyệt chương trình phát triển kinh tế - xã hội các xã đặc biệt khó khăn miền núi, vùng sâu, vùng xa (gọi tắt là chương trình 135).

Chia tách từ xã Thanh Phong, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa năm 1999 xã Thanh Hòa được hưởng chương trình từ những năm 2000 theo phân bổ của tỉnh. Chương trình 135 giai đoạn 1 (2000-2005) đã hoàn thành và đang bước vào giai đoạn 2 (2006-2010). Với đề tài nghiên cứu “Tác động của chương trình 135 tới đời sống kinh tế xã hội của người Thái ở xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa” người viết muốn từ việc nghiên cứu tác

động chương trình tới một tộc người cụ thể trên địa bàn xã để có thể nhìn nhận xác thực hơn về công tác tổ chức, thực hiện và hiệu quả mà chương trình đưa lại làm thay đổi như thế nào tới phong tục tập quán, văn hóa truyền thống, y tế, giáo dục, kinh tế của đồng bào Thái ở xã. Những đổi thay, những thành tựu và hạn chế để từ đó rút ra bài học kinh nghiệm nhằm thực hiện tốt hơn giai đoạn 2.

Là sinh viên học về quản lý văn hóa dân tộc tôi muốn thấy được những đổi thay trong phong tục tập quán, kinh tế truyền thống để từ đó thấy rõ hơn công việc của mình, đề xuất những giải pháp nhằm góp phần nhỏ vào việc bảo tồn và phát huy văn hóa truyền thống của dân tộc Thái trong thời kì kinh tế hội nhập và phát triển. Trên cơ sở đó tôi đã chọn đề tài “Đánh giá tác động của chương trình 135 tới sự phát triển kinh tế- xã hội của đồng bào Thái xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa” làm khóa luận tốt nghiệp cử nhân của mình.

2. Khái quát lịch sử nghiên cứu vấn đề

Nghiên cứu về người Thái đã ghi nhận nhiều tên tuổi của các nhà dân tộc học nổi tiếng với các công trình nghiên cứu được đánh giá cao nhưng thời kì đầu phải kể đến những tư liệu không chuyên khảo về người Thái có ghi chép trực tiếp hoặc gián tiếp về tộc người này như: Quốc sử quán triều Nguyễn Đại Nam thực lục chính biên (Bản dịch của viện sử học. NXB Sử học – Khoa học-KHXH, HN 1962-1978); Quốc sử quán triều Nguyễn: Khâm định Việt sử thông giám cương mục (Bản dịch của viện sử học. NXB văn, sử ,địa, Hn 1957-1960); Lê Quý Đôn: Kiến Văn tiểu lục (Bản dịch của Viện sử học, HN1962) ... Rồi đến những tư liệu bản gốc ghi bằng chữ Thái cổ với hơn 1000 đầu sách, các tác phẩm này hoặc chưa được đọc hoặc chưa được khai thác đến nơi đến chốn, được chia làm 3 mảng. Ghi chép về lịch sử xã hội: Quan tô mường (Kể chuyện bản mường), quan phan mường (Kể chuyện dựng mường)... Ghi chép về phong tục, tập quán, tôn giáo, tín ngưỡng: Hịt téng na (Tục phân bổ ruộng đất), Hịt bản khoong mường (Tục lệ bản mường), Quan mo (Lời các nhà mo)... Những sách văn học bằng chữ

Thái cổ tập trung ở các tác phẩm nổi tiếng: Sóng chụ son sao, Kun Lũ- Nàng Ủa, Chương Han...

Đặc biệt từ thập kỷ 60 đến nay, Việt Nam đã xuất hiện nhiều tác giả tác phẩm, công trình nghiên cứu về người Thái nói chung và người Thái Thanh Hóa nói riêng mà người đầu tiên đặt nền tảng cho việc nghiên cứu dân tộc học về cộng đồng người này là giáo sư Đặng Nghiêm Vạn với “Giáo trình về các nhóm dân tộc Tày, Thái Việt Nam” được viết năm 1965 (Tài liệu đánh máy lưu trong khoa Sử - Trường ĐH Tổng Hợp HN). Tiếp sau đó là hàng loạt các công trình có giá trị của các nhà nghiên cứu: Gs Phạm Đức Dương (Cội nguồn mô hình văn hóa lúa nước người Việt); Chăm Trọng (Mấy vấn đề về lịch sử và văn hóa của dân tộc Thái ở Việt Nam); Hoàng Lương (Hoa văn Thái); Lê Ngọc Thắng (Nghệ thuật trang phục Thái); Lê Sĩ Giáo (Sự xuất hiện nghề trồng lúa- một vấn đề quan trọng của dân tộc học nông nghiệp); Hoàng Nam, Lê Ngọc Thắng (Nhà sàn Thái)....

Hòa bình lập lại, từ năm 1954 đến nay để phục vụ việc thực hiện chính sách dân tộc của Đảng và nhà nước với mục đích hiểu sâu rộng hơn nữa về người Thái, các cơ quan có trách nhiệm đã bỏ nhiều công sức nghiên cứu về người Thái. Phần lớn các công trình nghiên cứu, các bài viết được đăng trên tạp chí nghiên cứu lịch sử, tạp chí dân tộc học....Các vấn đề chủ yếu tập trung tìm hiểu nguồn gốc lịch sử, hình thái kinh tế văn hóa...

Nhìn chung các công trình nghiên cứu về người Thái có rất nhiều nhưng chủ yếu đi sâu vào nghiên cứu nguồn gốc, quá trình di cư, hoa văn, trang phục... của tộc người nên khóa luận là bài nghiên cứu đầu tiên đi sâu đánh giá tác động của một chủ trương chính sách tới đồng bào người Thái dựa trên số liệu, tìm hiểu và nhận xét, đánh giá trực tiếp của người dân địa phương cùng các cấp, ngành....

Ra đời từ năm 1998, Chương trình 135 đã khẳng định được vai trò quan trọng, thiết thực của mình đối với việc phát triển kinh tế xã hội vùng đồng bào

dân tộc nói chung và người Thái xã Thanh Hòa nói riêng. Có không ít các văn bản, thông tư và quyết định kèm theo chương trình nhằm thúc đẩy thực hiện tốt hơn những mục tiêu mà chương trình đề ra. Hàng năm các cấp ngành từ Trung ương tới địa phương, các bộ ngành và cơ quan liên quan đều có những báo cáo về việc thực hiện chương trình. Ngoài ra cũng có không ít đánh giá trên các báo, tạp chí: Dân tộc học, Kinh tế và phát triển... Song tài liệu liên quan đến chương trình 135 cụ thể, sát thực và rõ nét nhất phải nói đến cuốn “Kỷ yếu hội nghị sơ kết thực hiện chương trình phát triển kinh tế xã hội các xã đặc biệt khó khăn, miền núi và vùng sâu, vùng xa hai năm (1999- 2000) và triển khai kế hoạch năm 2001” của Ủy ban dân tộc và miền núi. Cuốn kỷ yếu là tập hợp các báo cáo, ý kiến phát biểu của các bộ, cấp, ngành phát biểu trong hội nghị.

3. Mục đích, ý nghĩa của việc thực hiện đề tài

Việc thực hiện đề tài khóa luận là đánh giá tác động của chương trình 135 tới phát triển kinh tế- xã hội của đồng bào Thái ở xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa trước hết là công trình đầu tay trên con đường tập dượt nghiên cứu khoa học, hoàn thành chương trình học tập bậc cử nhân của bản thân tôi.

Hai là, thông qua việc thực hiện đề tài tốt nghiệp, khóa luận này hy vọng góp phần nhỏ nhận thức rõ hơn, sâu hơn về các chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước đặc biệt là chương trình 135 đối với đồng bào dân tộc thiểu số, vùng sâu, vùng xa, vùng đặc biệt khó khăn. Chính vì vậy, người viết đi sâu tìm hiểu thực trạng về phong tục, tập quán của đồng bào Thái trên địa bàn- Sự biến đổi của của văn hóa Thái từ truyền thống đến văn hóa hiện đại. Qua nhận thức thực trạng vấn đề để thấy rõ hơn tác động của chương trình 135 tới đời sống đồng bào nơi đây, trên cơ sở đó người viết đề xuất một số kiến nghị của bản thân nhằm nâng cao hơn hiệu quả chương trình. Đồng thời với nội dung đề tài người viết hy vọng sẽ giúp cho các cấp ủy, người dân thấy rõ hơn trách nhiệm, vai trò của mình trong công cuộc đổi mới đất nước.

4. Phạm vi, đối tượng nghiên cứu của đề tài.

Trong khuôn khổ của một bài khóa luận nghiên cứu tác động của chương trình 135 người viết chỉ giới hạn đi sâu tìm hiểu thực trạng đời sống của bà con người Thái ở xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa sau khi có Chương trình 135 ở địa phương..

Phạm vi tiếp cận của đề tài là xem tác động của các nội dung sau khi thực hiện Chương trình 135 trên các lĩnh vực cơ sở hạ tầng, đời sống xã hội và nâng cao năng lực cán bộ trên địa bàn triển khai thực hiện chương trình.

Đối tượng nghiên cứu của khóa luận là tác động của hệ thống cơ sở hạ tầng; điện đường, trường, trạm và công tác đào tạo đội ngũ cán bộ thuộc địa bàn sinh sống của người Thái ở xã Thanh Hòa huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa.

Những biến đổi về đời sống kinh tế, văn hóa, xã hội của đồng bào Thái ở địa phương sau khi có chương trình 135.

5. Nguồn tư liệu thực hiện đề tài.

Đề tài nghiên cứu là tác động của một chương trình cụ thể tới một tộc người ở một địa phương cụ thể nên nguồn tài liệu nghiên cứu chủ yếu là:

- Tài liệu điền dã, các bài phỏng vấn do người viết sưu tầm được qua đợt khảo sát thực tế, thực tập tại xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa.

- Bên cạnh đó, để thực hiện đề tài người viết đã sử dụng các tư liệu như các báo cáo thường niên, tổng quát về việc thực hiện chương trình 135 của xã, huyện, tỉnh, kỷ yếu hội nghị chương trình 135 đặc biệt là sử dụng tài liệu lưu trữ tại xã, huyện, tỉnh.

- Người viết còn tìm hiểu thêm tài liệu thư tịch, các tư liệu về người Thái trong các thư viện và từ mạng internet.

6. Phương pháp thực hiện đề tài.

Phương pháp thực hiện đề tài được người viết dựa trên cơ sở duy vật lịch sử và duy vật biện chứng của chủ nghĩa Mác- Lênin để quan sát đối tượng nghiên cứu.

Về phương pháp nghiên cứu cụ thể, khóa luận được thực hiện bằng nhiều phương pháp nghiên cứu khác nhau cho từng giai đoạn nhưng chủ yếu là phương pháp điền dã dân tộc học. Bên cạnh đó, người viết còn sử dụng phương pháp thống kê, phân tích tổng hợp trên cơ sở điền dã, thu thập tài liệu thư tịch trong các thư viện để so sánh và đối chiếu.

Phương pháp điền dã được vận dụng triệt để trong quá trình khảo sát kết hợp phỏng vấn sâu, chụp ảnh để có cái nhìn khách quan nhất. Để thu thập tư liệu cho luận văn người viết tiến hành nghiên cứu trên địa bàn xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa.

7. Đóng góp khoa học của đề tài.

Khóa luận là công trình đầu tiên có hệ thống về việc nghiên cứu tác động của một chương trình tới đời sống kinh tế của đồng bào Thái ở xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa.

Qua các nghiên cứu trong khóa luận người viết mong muốn đóng góp thêm nguồn tư liệu điền dã mới đồng thời qua đó thấy được sắc thái địa phương và góp phần cho người đọc nhận diện đầy đủ hơn về cuộc sống đồng bào vùng dân tộc đặc biệt khó khăn. Qua đó giúp các nhà lãnh đạo, quản lý có cơ sở thực tiễn, lí luận để giải quyết các vấn đề kinh tế, xã hội, văn hóa ở khu vực miền núi một cách hiệu quả hơn trong sự nghiệp đổi mới hiện nay.

8. Cấu trúc nội dung đề tài.

Ngoài phần *Mở đầu*, *Kết luận* và Danh mục tài liệu tham khảo, khóa luận gồm có ba chương chính:

Chương 1: Khái quát chương trình 135 và người Thái ở xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa.

Chương 2: Tình hình triển khai chương trình 135 ở vùng đồng bào người Thái xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa.

Chương 3: Tác động của chương trình 135 tới phát triển kinh tế xã hội của người Thái ở xã Thanh Hòa, huyện Như Xuân, tỉnh Thanh Hóa.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Cầm Cường, *Tìm hiểu văn hóa dân tộc Thái ở Việt Nam*, NXB Khoa học xã hội, H, 1993.
2. Vi Văn Biên, *Văn hóa vật chất của người Thái ở Thanh Hóa và Nghệ An*, NXB Văn hóa dân tộc, Hà Nội, 2006.
3. Lê Sĩ Giáo, *Đặc điểm phân bố các tộc người ở miền núi Thanh Hóa*, Tạp chí Dân tộc học, số 2-1991.
4. Hoàng Nam, Lê Ngọc Thắng, *Nhà sàn Thái*, NXB Văn Hóa, Hà Nội, 1984.
5. Nguyễn Thị Bích Thủy - Luận văn Thạc sĩ, *Trang phục phụ nữ Thái ở miền Tây Thanh Hóa*.
6. Ủy ban dân tộc và miền núi, *Kỷ yếu hội nghị sơ kết thực hiện chương trình phát triển kinh tế- xã hội các xã đặc biệt khó khăn miền núi và vùng sâu, vùng xa hai năm (1999-2000) và triển khai kế hoạch năm 2001*, Hà Nội, ngày 10-12 tháng 5 năm 2001.
7. UBND tỉnh Thanh Hóa - Ban chỉ đạo chương trình 135 tỉnh, *Báo cáo tóm tắt kết quả thực hiện chương trình 135-giai đoạn 1999-2005*, Thanh Hóa, tháng 10 năm 2006.
8. UBND huyện Như Xuân, *Báo cáo tổng kết thực hiện chương trình 135 từ năm 1999- 2005*, Như Xuân ngày 10 tháng 5 năm 2005.
9. Chu Thái Sơn (chủ biên), Trần Bình Trọng, *Người Thái*, NXB Trẻ, 2005.
10. Viện Dân tộc, *Thông báo Dân tộc học năm 2005*, Hà Nội, 2005